

Hyvän tekstin olennaiset elementit

Kirjoita ja julkaise –seminaari
3.2.2012

Minna-Riitta Luukka
Kielten laitos / suomen kieli

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

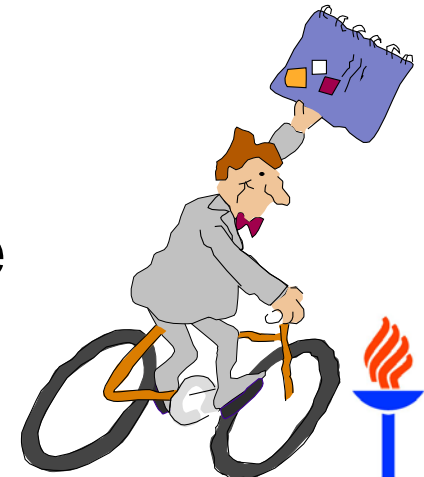
Tutkimuksesta kirjoittaminen?

- ❏ Tutkimus muuttuu käyttötiedoksi vasta kun se on julkistettu.
- ❏ Yhteiskunnallinen vaikuttavuus – ”maksajien” oikeus saada tietoa.
- ❏ Tieteellinen kirjoittaminen vs. kirjoittaminen yleensä > onko oma taitonsa?
- ❏ Kirjoittaminen suorituksena, julkaisemisena vs. työskentelytapana?
- ❏ Tutkimuksen teko tekstityönä
- ❏ Kirjoittaminen on olennainen osa asiantuntijuutta
- ❏ Tekstit ovat asiantuntijan arkipäivää.

Tutkimuksen roolit julkisuudessa

- Uutinen (löydökset, tapahtumat, ”voitot”, ”skandaalit”, henkilöt)
- Aiheen tarjoaja, keskusteluttaja
- Taustoittaja, pohjustaja
- Asiantuntijan ääni, auktoriteetti
- Opetuksen ja oppimisen apu
- Päätöksenteon väline
- Argumentti, vaikuttamisen väline
- Viihdyttävä? Kummeksuttava?

Tutkijan retoriikat

TEKSTIT

tiedejulkaisu

opinnäyte

seloste

oppikirja

ammattilehti

sanomalehti

LUKIJAT

kollegat

arvioijat

tilaajat

opiskelijat

asiantuntijat

maallikko

TYYLI

trendiretoriikka

pätevyysretoriikka

hyötyretoriikka

hoivaretoriikka

avunantoretoriikka

uutisretoriikka

Luostarinen 1991

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Mitä tutkimuksesta kirjoittaminen edellyttää?

- 📦 Kykyä esittää mielenkiintoisia kysymyksiä
- 📦 Kyky sulattaa, hyödyntää ja kierrättää tietoa
- 📦 Taitoa rajata tutkittava palanen
- 📦 Sitkeyttä ottaa selvää asioista, lukea, miettiä
- 📦 Kykyä suunnitella projekti ja toteuttaa se
- 📦 Taitoa erottaa olennainen epäolennaisesta
- 📦 Taitoa jäsentää tietoa ja esittää se loogisesti
- 📦 Kykyä osoittaa asiantuntemuksensa
- 📦 Taitoa ottaa lukijat huomioon
- 📦 Tietoa tekstien pelisäännöistä
- 📦 Taitoa käyttää kieltä asiantuntijan tavoin, mutta myös yleistajuistaa sitä.

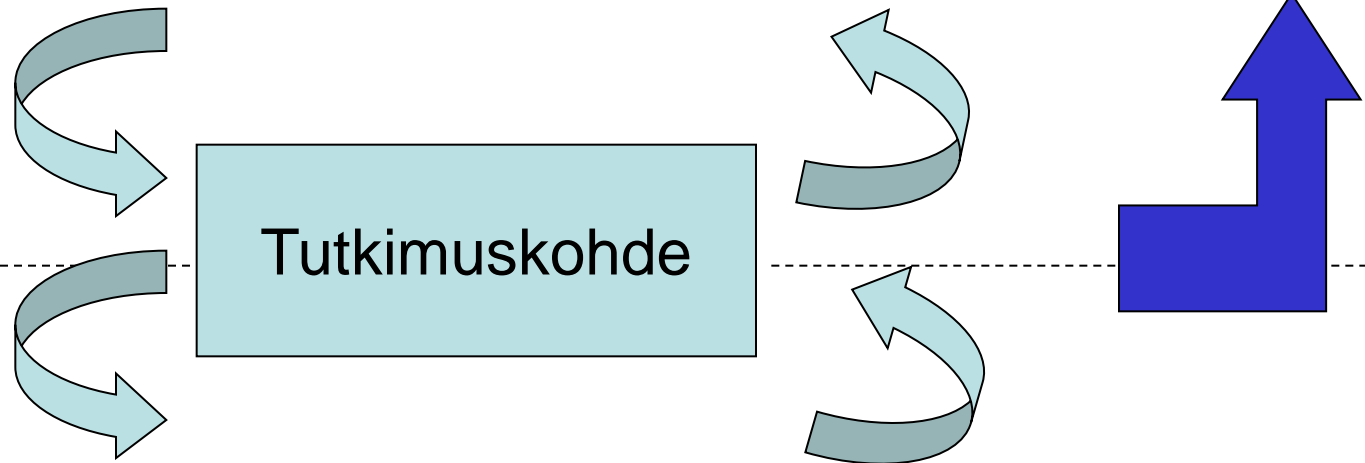
Arkiajattelu vs. tieteellinen ajattelu

- ▣ Pohjaa yksittäisiin havaintoihin
- ▣ Yleistää liikaa
- ▣ Jättää päättelyn vähälle
- ▣ Valikoi havaintoja
- ▣ Poimii yksityiskohtia
- ▣ Perustuu intuitioon
- ▣ On varmaa
- ▣ Pohjaa systemaattisiin havaintoihin
- ▣ Järjestelee, luokittelee, määrittelee
- ▣ Odottaa säännönmukaisuuksia
- ▣ Perustuu malleihin, teorioihin
- ▣ Epäilee, kyseenalaistaa

ARKITODELLISUUS

- Ilmiö sellaisena kuin sen näemme ja koemme.
 - Käytänteet, joilla sitä toteutetaan.
 - Kieli, jolla siitä puhutaan.

- Teoriat ja mallit, joiden avulla sitä kuvataan ja selitetään.
 - Käytänteet, joilla tutkitaan.
 - Kieli, jolla siitä puhutaan.

TIEDE & TUTKIMUS

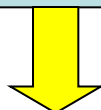

Kirjoittaminen on osa tutkimustyötä

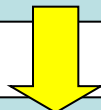
- ❏ Tutkimus on tekstityötä = kirjoittamista ja lukemista
- ❏ Tekstit syntyvät prosessin kuluessa
- ❏ Käynnissä koko tutkimustyön ajan, eri erillinen vaihe
- ❏ Samastakin tutkimuksesta monenlaisia tekstejä eri tarpeisiin:
 - Tutkimussuunnitelma, synopsis, raportti, artikkeli, abstrakti, esitelmä, lehdistötiedote, lehtijuttu....

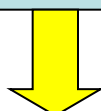
AIHEESEEN PEREHTYMINEN
Aihepiiri
Tehtäväalueen valinta
Aikaisempiin tutkimuksiin perehtyminen

TUTKIMUSSUUNNITELMA
Ongelmien täsmennys
Menetelmän valinta
Aineistonkeruu, -käsittely ja raportointisuunnitelma
Työohjelma (aikataulu, rahoitus jne.)

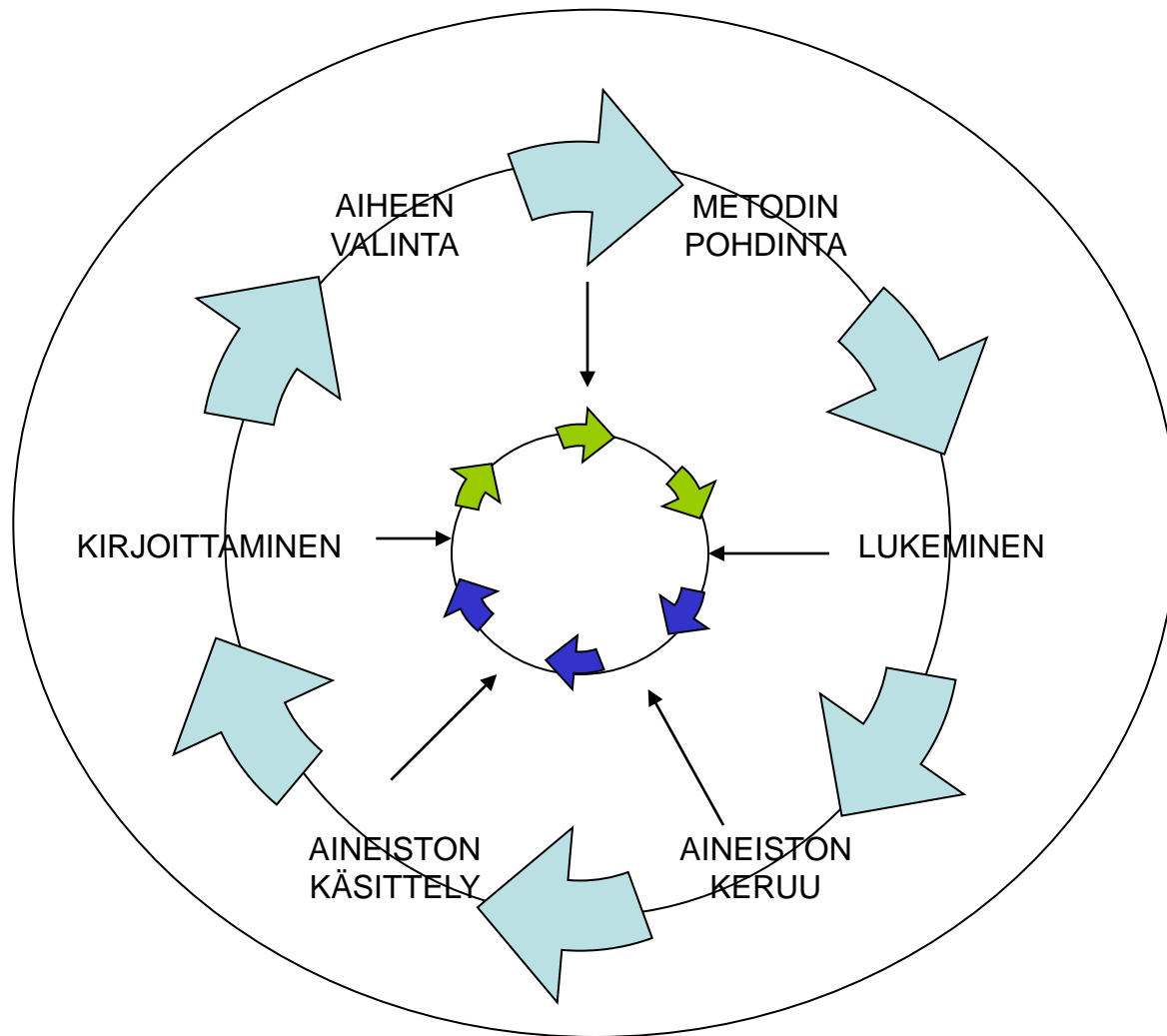
TUTKIMUSSUUNNITELMAN TOTEUTUS
Aineiston keruu
Aineiston analysointi

TUTKIMUKSEN RAPORTOINTI

KIRJOITTAMINEN!!

Tutkimuksen ja tekstin askeleet

- Minä tutkin tätä. Teen sen koska...
 - Tiedämme ennestään, että...
 - Minun näkökulmani on tämä...
 - Tarkoitukseni on vastata näihin kysymyksiin...
 - Näihin en aio vastata...
 - Aikaisempien tutkimusten perusteella oletan...
 - Näillä teorioilla, malleilla, käsitteillä operoin...
 - Etsin tietoa: mitä, miten, keneltä, mistä?
 - Löysin tätä...
 - Löydökseni, tulokseni osoittavat että..
 - Niitä voi verrata...
 - Niistä voi päätellä...
 - Tutkimuksestani seuraa tätä...
 - Näin arvioin sen onnistuneisuutta...
 - Tutustuin näiden henkilöiden tutkimuksiin...
- johdanto
- tutkimuskysymykset
- viitekehys
- metodit & aineisto
- tulokset analyysi
- pohdinta
- lähteet

**Tieteellinen teksti
abstrakti, essee**

Johdanto
Teoriaosuus
Menetelmät ja aineisto
Tutkimustehtävä, -kysymykset
Analysointiosuus ja löydetyt tulokset
Tulosten pohdinta, päätelmät ja suositukset

”manteli puuron pohjalla”

**Tiedottava teksti,
tutkimustiedote**

Kuka, mitä, missä ja milloin on tutkinut?
Mitä on löydetty ja mitä siitä seuraa?
Mihin tämä asia liittyy, miten?
Miten tämä on tehty?
Mitä seuraavaksi?

”kärjellään seisova kolmio”

Tieteelliseltä tekstiltä odotetaan

- tieteellistä tietoa (vs. arkitietoa)
- uutta tietoa
- rakentumista aikaisemman varaan
- avoimuutta, yksityiskohtaisuutta
- täsmällisyyttä
- asiakeskeisyyttä
- objektiivisuutta
- argumentointia

Muutamia pulmakohtia...

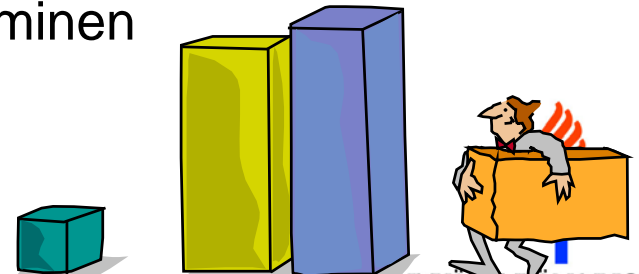
”Johdanto”:

- ”manteli puuron pohjalla” – mistä tässä oikein on kyse?
- Hartaasti ja pitkään kaikki mahdolliset sivupolut
- Äärimmilleen lähteillä pönkitetty aloitus
- Oman tutkimusaukon epämääräisyys
- Motivoinnin puute – tai ylenpalttinen hännän nostatus
- Luo liikaa odotuksia – maailmojen syleilyt

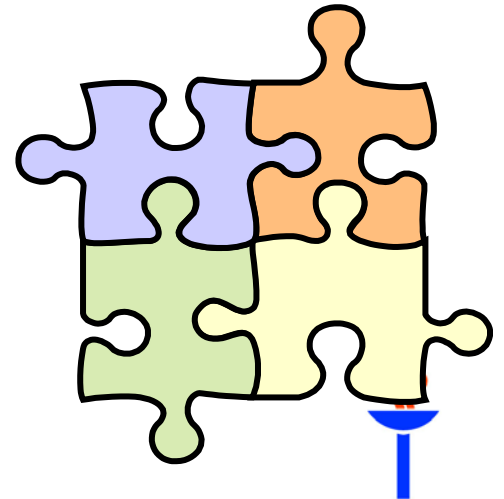
Teorian esittely

- Lukupäiväkirja vs. synteesi
- Luettelomainen referointi – tasapaksuus
- Omien ja muiden ajatusten sekoittuminen
- Metatekstin puute
- Käsitteiden epämääräisyys

Juonettomuus – irtopalasista koottu

- Ajallinen jäsenitys
- Paradigmojen, tutkimuskohteiden, menetelmien mukainen
- Yleisistä teorioista yksityiskohtaisiin tai päinvastoin
- Teoriasta käytäntöön tai päinvastoin
- Vertailu - vastakkainasettelu
- Ongelmanratkaisumalli
- Dialoginen, keskusteleva rakenne
- Arvioiva, kritisoiva, kantaa ottava

Analyysi

- Ei juonta – satunnaisia havaintoja – yhteys tutkimuskysymyksiin epämääräinen
- Tutkimusotteelle vieras tapa raportoida
- ”Tässä esimerkit, katso itse”
- Tulkinta, korostaminen, osoittaminen vähäistä
- Teoriat ja käsitteet jäivät taakse – pelkkää kuvausta...

”Päätäntö”

- Mikä olikaan ydinasia? Mitäs tässä tutkittiinkaan?
- Yhteys johdantoon unohtuu
- Liian vaatimaton tai liian reipas päättely
- Liian itsekriittinen tai liian vähän kriittinen ote
- Lässähdys – no tässäkö tämä nyt oli?

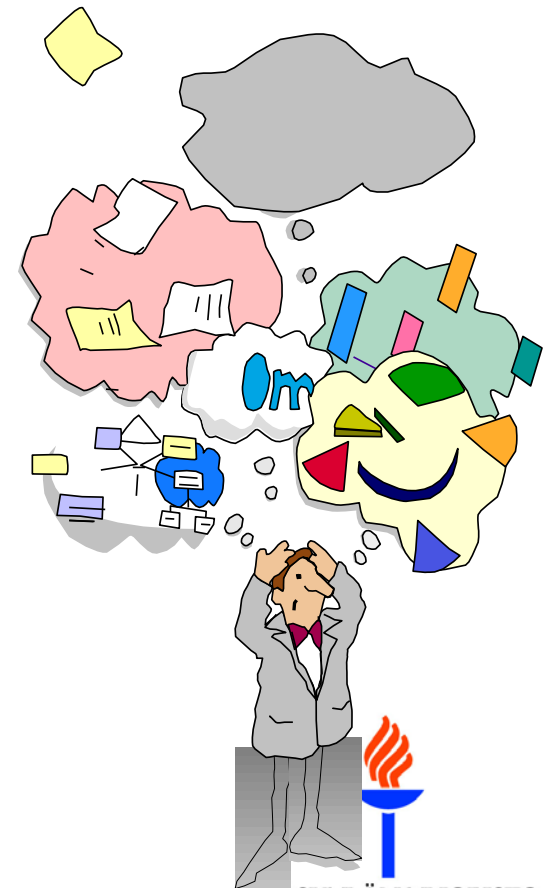

Tutkijan ongelmia käsitteiden kanssa?

- käsitteiden runsaus
- hienojakoiset erot
- epäselvät ja monitulkintaiset käsitteet
- eri tieteenalojen rinnakkaiskäsitteet
- epäselvät käsitteiden väliset suhteet
- arkikäsitteen näköiset käsitteet
- sekavasti teksteissä esitellyt käsitteet
- tahattomat tai tahalliset synonymiat

Lukijan, arvioijan ongelmia?

- ihan samat asiat!!!

Metatekstiä lukijan avuksi

- Selventää tekstin juonta – taluttaa lukijaa
- Tekee selväksi asioiden väliset suhteet
- Erottelee pää ja sivuasiat
- Tuo esiin mikä on keskeistä, uutta, ristiriitaista, yllättävää, tyypillistä, kiinnostavaa, samanlaista, erilaista...
- Nostaa esiin oman panoksen, tulkinnan
- Tekee selväksi siirtymät asiasta tai näkökulmasta toiseen
- Eivät ole aasinsiltoja

📦 Aika ja järjestys

- Aluksi, ensinnäkin, lopuksi, toiseksi...

📦 Lisäys

- Lisäksi, tämän ohella, myös...

📦 Vastakkaisuus

- Mutta, toisaalta, sen sijaan, päinvastoin kuin...

📦 Syy ja seuraus

- Koska, tästä syystä, tästä seuraa, niinpä...

📦 Vertailu

- Toisin kuin, samoin kuin, pikemminkin...

📦 Tarkennus

- Muun muassa, esimerkiksi, itse asiassa, eli...

📦 Toisto, tiivistys

- Kuten edellä kävi ilmi, toisin sanoen, siis...

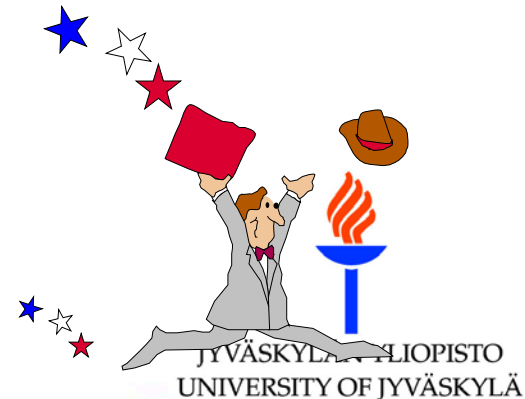
📦 Tähdennys

- On selvää / kiinnostavaa / huomattavaa, että, erityisesti...

Mitä – pitäisikö tutkimus myydä?

- Kenenkään ei ole pakko lukea tekstiäsi!
- Se ei automaattisesti kiinnosta ketään!
- Tieto pitää ”myydä”: toimittajalle, lukijalle
- Miten erottua massasta?
- Kenelle juttu kannattaa ”myydä”?
- Tunne (tai kuvittele tuntevasi) lukijasi.
- Julkaisupaikkoja on monenlaisia! Mistä löytyvät avainlukijasi?
- Jutun kirjoittaminen on palvelemista!

Onko aloittamisen kynnyks korkealla?

Kunhan saan nämä muut hommat hoidettua!

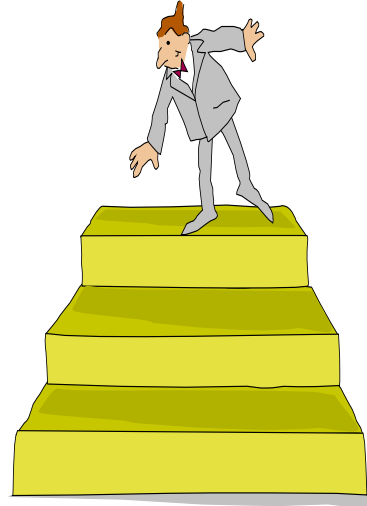
Kun ei täällä ikinä ole rauhallista hetkeä!

Tästä löytyy vielä varmasti lisätietoa!

Ei tätä kaikkea saa tähän kuitenkaan mahtumaan.

Ei näitä kuitenkaan kukaan lue!

Minä olen niin huono kirjoittamaan!

Huomenna sitten!

Tässähän on vielä viikko aikaa!

Ensin pitää hoitaa muut hommat!

En vielä tiedä kaikkea tähän liittyvää.

Miksi tämä on muille niin helppoa?

Harhaluuloja kirjoittamisesta

- ❏ Kirjoittajaksi synnyttään.
- ❏ Kirjoittaminen on muille helppoa.
- ❏ Kirjoittamista oppii lukemalla oppaita.
- ❏ Vain valmista tekstiä voi luettaa toisella.
- ❏ Jokainen kirjoittaa omalla tyylillään.
- ❏ Jokainen on itse tekstinsä paras arvioija.
- ❏ Teksti syntyy yhdellä istumalla.
- ❏ Ensimmäinen ratkaisumalli on paras.
- ❏ Inspiraatiota kannattaa odottaa.
- ❏ On lukija vika, jos juttu ei mene perille.
- ❏ Kirjoittaminen on valmiiden ajatusten printtausta.

Kehittäviä ajatuksia kirjoittamisesta

- Dialogi on kirjoittamisen perusta.
- Kirjoittaminen edellyttää kykyä keskustella.
- Lukeminen edistää taitojen kehitystä.
- Muiden teksteistä voi oppia muutakin kuin asioita.
- Kirjoittaminen on palvelemista.
- Kirjoittaminen on ajatustyötä.
- Innostusta tarvitaan.
- Huono omatunto ja tyytymättömyys ovat esteitä.
- Teksti syntyy vaiheittain.
- Lukeminen ja kirjoittaminen kulkevat käsi kädessä.
- Kirjoittaminen selkiyttää ajatuksia.
- Kirjoittaminen on arkista työtä.

Erilaisia kirjoittajia

- Yksin puurtajat - keskustelijat
- Kertalaakista valmis -malli
 - Ajattelee ensin, kirjoittaa sitten
 - Ei juuri muokkaa tekstiään (eikä suostu siihen)
- Loputtoman muokkauksen malli
 - Aloittaa kirjoitustyön heti, palasia sieltä täältä
 - Monia versioita, paljon ”hukkatekstiä”
 - Sattumanvarainen prosessi
- Tavoitteellisen viestinnän malli
 - Suunnittelee pitkään (mitä, miksi, kenelle, miten), jäsentää ja aikatauluttaa työtään
- Öljymaalari? Akvarellisti? Muurari? Arkkitehti?

Viestinnällinen tekstintekijä

📦 Mitä tavoittelen?

- miksi kirjoitan, mihin pyrin?
- mitä haluan lukijoiden tietävän?
- mikä on oma näkemykseni?

📦 Kenelle kirjoitan?

- mihin ja miten lukijat tekstiäni käyttävät?
- mikä heille on tärkeää?
- mitä odottavat tekstiltäni?
- millaisia ennakkokäsityksiä heillä on?

📦 Millaisesta tekstistä & tilanteesta on kyse?

- kuinka pitkä? mikä tekstilaji? muodot?
- millainen aikataulu?

Luovuus likoon!

- Aloita kirjoittaminen helpoimmasta päästä
- Älä pyri täydellisyyteen, älä viilaa kieliasua.
- Tärkeintä on saada ajatukset paperille.
- Piirrä vaikka kuvioita, tee listoja.
- Muista kuitenkin lähdeviitteet.
- Jos tekstiä syntyy, anna tulla.
- Jos ei synny – lue synopsiksesi, lueskele kirjallisuutta, keskustele asiasta, pidä esitelmä, opeta asia jollekin, kokeile toista palaa.
- Jos kirjoitat vieraalla kielellä ja se tökkii, kirjoita ajatus / käsite suomeksi.
- Tärkeintä on että itse ymmärrät mitä kirjoitat.
- Merkitse tekstin joukkoon itsellesi vinkkejä.

Luonnoksen kimppuun

Muhita hetki

- Jätä luonnos lepäämään, katsele uusin silmin
- Sanoitko mitä suunnittelit? Onko tässä kaikki?
- Karsi, rajaa, tiivistä tai lisää ja täsmennä.
- Vastasitko siihen mihin lupasit?
- Muistitko perustella ratkaisusi?

Työstä tekstiäsi

- Ota viileän analyyttinen ote
- Katso tekstin kokonaisrakenne, onko se looginen?
- Nousevatko tärkeät asiat esiin?
- Onko tekstissä lukijan mentäviä aukkoja?
- Tarkista otsikot, kuviot, kaviot, listat.
- Kirjoita varsinainen abstrakti.

Viimeinen silaus

Toimita tekstisi

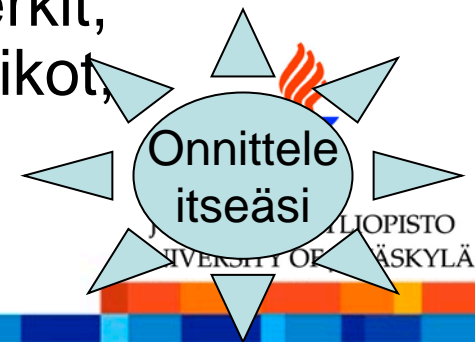
- Tarkista kieli ja tyyli. Selkeää? Sujuvaa? Ymmärrettävää? Tyyliltään yhtenäistä? Mukaansa tempaavaa?
- Lue tekstiä ääneen – huomaat epäselvät kohdat

Lueta tekstisi

- Uskalla pyytää palautetta ja arvosta sitä.
- Lue tai kuuntele huolella kommentit, älä selittele, mieti mitä niistä otat huomioon. Tämä on sinun tekstisi.

Tee loppusilaus

- Viimeistele kieliasu: oikeinkirjoitus, välimerkit, aikamuodot, lähdeviitteet, taulukoiden otsikot, viittaukset kuvioihin, lähdeluettelo.
- Noudata julkaisusarjan ohjeita.

Kirjoitetaan yhdessä?

■ Mahdollisuuksia

■ Enemmän,
laadukkaampaa

■ Hauskaa, antoisaa

■ Opettavaista

- Yleisön taju,
argumenttien skarppaus,
omien vahvuuksien ja
heikkouksien
huomaaminen,
tekstitietoisuus laajenee

■ Sosiaalista

■ Jne.

■ Haasteita

■ Vaatii usein aikaa

■ Löytyvätkö yhteiset
toimintatavat ja kieli?

■ Pirstaleista tekstiä?

■ Pitää tehdä
kompromisseja

■ Vapaamatkustajat?

■ Yhteistyötaidot
koetuksella...

■ Jne.

Yhteiskirjoittamisen tapoja

Käsi kädessä

- Kaikki vaiheet yhdessä (suunnittelu, lukeminen, kirjoittaminen, toimittaminen...) neuvotellen
- Teksti aidosti yhteinen

Sulautustekniikka

- Ideointi yhdessä > työnjako > omat palat > yhdistäminen > kommentointi > kokonaisuuden muokkaus ja täydennys > yhtenäinen teksti

Palapeli

- ”sisällysluettelo” > työnjako > omat osuudet > yhdistäminen > kevyt muokkaus

Eriytyneet roolit

- Ideointi yhdessä > työnjako vahvuuksien mukaan < ideoija, tuottaja, muokkaaja, editoija, päätoimittaja jne.

Vinkkejä

- 📌 Oma teksti on myytävä – ensin julkaisijalle, sitten lukijoille! Muista motivointi.
- 📌 Hyvän ja selkeän tekstin tuottaminen edellyttää, että itse ymmärtää asian.
- 📌 Etsi sopiva julkaisukanava – tutustu tarjontaan, räätälöi juttusi.
- 📌 Keskity olennaiseen – poista ja karsi – jämästä saa ainekset seuraaviin juttuihin.
- 📌 Älä rakastu tekstiisi – mutta älä ole ylikriittinen.
- 📌 Varaudu hyviin ja huonoihin kausiin.
- 📌 Pyydä apua.
- 📌 Opi kömmähdyksistäsi ja palautteesta. Älä luovuta.
- 📌 Älä odota inspiraatiota. Kääri hihat!

Kirjoittaminen on

- Hidasta: on pakko pohtia ja puurtaa
- Inhimillistä: jokainen eksyy joskus
- Vaiheittaista: teksti syntyy työn mukana
- Vaativaa: on pakko yrittää parhaansa
- Luovaa: ajatukset kehittyvät kirjoittaessa
- Kurinalaista: tietyt asiat on pakko tarkistaa
- Palkitsevaa: Olen saanut tämän aikaiseksi!
- Etuoikeus – ei vain velvollisuus
- Välttämätön osa asiantuntijuutta!

